

Mr. F.B.M. Olijslager

Cameratoezicht. Wat nu als iemand het er niet mee eens is?

Cameragebruik kan een inbreuk maken op de anonimiteit waar personen doorgaans aanspraak op willen en moeten kunnen maken. Iemand die zich stoort aan de aanwezigheid van camera's en wenst dat de camera's stopt zal claimen dat ere sprake is van schending van de persoonlijke levenssfeer. In dit artikel wordt aandacht besteed aan jurisprudentie waarin de rechter – veelal in kort geding - gevraagd wordt het cameragebruik te verbieden

Cameratoezicht in het kader van beveiliging en bewaking, het bevorderen van het gevoel van veiligheid, preventie van ongewenst gedrag en toegangscontrole worden door de Autoriteit Persoonsgegevens en door de rechter aangemerkt als aanvaardbare doelen (in de zin van art. 5 lid 1 onder b AVG). De toelaatbaarheid van het gebruik van camerabeelden in de praktijk wordt verder beoordeeld aan de hand van de criteria die genoemd zijn in art. 6 lid 1 AVG. Er wordt dan geoordeeld of het gebruik van camera's noodzakelijk is voor de behartiging van de gerechtvaardigde belangen van de gebruiker of van derden aan wie de beelden worden verstrekt. Bij deze beoordeling worden de belangen of de fundamentele rechten en vrijheden van anderen (zoals degenen die meent dat zijn privacy geschonden wordt) betrokken. Indien iemand bezwaar heeft tegen de aanwezigheid en het gebruik van camera's kan hij de rechter (in kort geding) verzoeken dat cameratoezicht te verbieden of camera's te verwijderen en verwijderd te houden. Voor zover cameratoezicht voor "particulier gebruik" ook betrekking heeft op delen van de openbare ruimte is het alleen toegestaan voor zover dat noodzakelijk is. Dit betekent dat cameraobservatie in principe begrensd dient te zijn tot dat deel van de openbare weg dat in direct verband staat met het particuliere belang (zoals het beschermen van de eigendom of de reconstructie van inbreuken daarop).

Bedrijventerreinen

Voor gebouwen en voor terreinbewaking betekent dit dat het ophangen van camera's met zicht op de openbare weg alleen geoorloofd is om bijvoorbeeld dat gebouw tegen inbraak te beschermen, om ongewenste personen tijdig te kunnen signaleren of na incidenten personen of voertuigen te kunnen identificeren (bijvoorbeeld na een alarmmelding). De verantwoordelijkheid voor de voor het publiek toegankelijke besloten ruimten is terug te voeren op het recht van de rechthebbende om zijn eigendommen te beschermen of de orde te bewaken.

In het kader van zijn toezichthoudende taak heeft de Autoriteit Persoonsgegevens – inmiddels alweer enige jaren geleden - bij de Stichting Beveiliging Bedrijventerrein Vianen onderzocht of voldaan is aan het noodzaakcriterium ten aanzien van de geplaatste camera's op de bedrijventerreinen De Hagen en De Biezen. In dat kader heeft zij een onderzoek ter plaatse uitgevoerd, met betrokken partijen gesproken en beelden bekeken. Omdat de camerabeelden delen van de openbare weg bestreken heeft zij ook beoordeeld of het cameratoezicht al niet bestreken werd door artikel 151c van de Gemeentewet. Dit is een bepaling dat cameratoezicht onder verantwoordelijkheid van de gemeente regelt met als doel het voorkomen van openbare orde problemen. Het gaat dan om het voorkomen van wanordelijkheden die de openbare orde verstoren, zoals samenscholing, geluidsoverlast, scheld- en vechtpartijen, bedreigende taal en vandalisme. De Autoriteit Persoonsgegevens oordeelde dat het voor het doel waarvoor de camera's aangebracht waren onvermijdelijk is dat delen van de openbare weg in beeld worden gebracht. Zij keurde het cameratoezicht goed. Bij dit oordeel speelde mee dat de bewoners

van bedrijfswoningen hadden aangegeven dat ze deze veiligheidsmaatregelen als een gewenste ontwikkeling zien, omdat zij er ook baat bij hebben.¹

Burenruzie 1: eigen huis en erf in beeld brengen

Hoe oordeelt de rechter als burenen met elkaar in de clinch raken over cameratoezicht? Hierna worden vier zaken besproken die illustreren dat de rechter cameragebruik niet snel verbiedt. In de eerste zaak verweet een buurvrouw haar buurman dat hij in november 2006 camera's aan zijn huis had bevestigd, waarmee hij haar zou bespieden en aldus onrechtmatig tegenover haar zou handelen. De buurvrouw vorderde dat hij die camera's moest verwijderen of zodanig moest fixeren dat haar huis en erf daarmee niet meer konden worden gefilmd. De rechtbank stelde voorop dat beide partijen elkaars privacy dienden te respecteren en slechts met de grootste terughoudendheid en zonder inbreuk op elkaars privacy opnames mochten maken van elkaars huis of erf. Een ingeschakelde expert stelde vast dat de gedaagde het huis en het erf van de eiseres niet kon filmen. De camera's waren gefixeerd en konden niet in- of uitzoomen. De rechter stelde vast dat een ieder in principe zijn eigen huis en erf mag filmen, zo lang hij daarbij geen inbreuk maakt op de rechten van de burenen. De vordering tot verwijdering van de camera's werd afgewezen. De rechtbank bepaalde expliciet dat de gedaagde zijn camera's in de toekomst niet zodanig mag verstellen dat hij alsnog het huis en het erf van zijn buurvrouw kan filmen.²

Burenruzie 2: eigen auto in beeld brengen

Ook in deze zaak ging het in de kern genomen om de vraag wiens recht prevaleerde: het recht van de eigenaar van een automobielbedrijf op bescherming van zijn privacy of het recht van een invalide om zijn eigendom te beschermen. Medio 2006 had de invalide op elk van de beide dakkapellen op zijn woning een camera bevestigd om zijn aan de overzijde van de weg geparkeerde auto in de gaten te kunnen houden. Hij deed dat in verband met het feit dat hij regelmatig spijkers en glasscherven onder zijn auto aantrof. Zijn parkeerplaats was als invalidenparkeerplaats toegewezen aan en in gebruik bij hem en is als zodanig aangeduid met een verkeersbord. De autohandelaar stelde dat zijn overbuurman hem met de twee camera's zowel bedrijfsmatig als privé continu kon observeren. Hij stelde dat zijn overbuurman zijn aan de overzijde van de weg geparkeerde auto eenvoudig in de gaten kon houden door verwijdering van de bosschage aan de voorzijde van zijn perceel. Dit zou hem een onbelemmerd uitzicht op zijn geparkeerde auto verschaffen, waardoor het gebruik van de camera's overbodig werd. De rechter moest beoordelen of het door invalide uitgeoefende cameratoezicht op zijn auto noodzakelijk en aanvaardbaar was in verhouding tot het belang van de autohandelaar. Voor zijn oordeel heeft de rechter zich ter plaatse laten informeren (decente of gerechtelijke plaatsopneming). De rechter stelde vast dat de camera niet over een inzoomfunctie beschikte en niet scherper gesteld kon worden. Uit bestudering van de op de monitor zichtbare beelden volgde dat wanneer de camera op de parkeerplaats aan de overzijde van de weg gericht was en iemand daar ging staan, er hooguit een niet als zodanig herkenbare persoon te zien was. Wanneer de camera op het perceel van de autohandelaar gericht zou worden, achtte de voorzieningenrechter het dan ook niet aannemelijk dat de invalide een dusdanig scherp zicht had op het gebeuren op het perceel van de autohandelaar dat daarmee diens recht op privacy zou worden geschonden. De omstandigheid dat de geregistreerde beelden konden worden opgenomen via een aansluiting op een videorecorder maakte het oordeel niet anders. Ook al zouden er beelden worden opgenomen, het blijven dezelfde onscherpe moeilijk herkenbare beelden. Nu onvoldoende aannemelijk was geworden dat er

¹ Bevindingen ambtshalve onderzoek cameratoezicht Autoriteit Persoonsgegevens op bedrijventerrein Vianen, z2008-01431

² Rechtbank Amsterdam van 23 juli 2008, ECLI:NL:RBAMS:2008:BH2731

door middel van de camera (met toebehoren) inbreuk kon worden gemaakt op het recht op privacy, kwam de voorzieningenrechter niet toe aan een afweging van de wederzijdse belangen en werden de vorderingen van de autohandelaar afgewezen.³

Burenruzie 3: oogje in het zeil houden

In deze derde burenruzie woonden drie burenen min of meer aan het grindterrein dat door hen werd gebruikt als toegangspad, overpad en parkeerterrein. Het grindterrein is vanaf de openbare weg via de “ingang” bereikbaar. De ingang kon worden afgesloten met twee, naar binnen toe opendraaiende houten deuren. Er was sprake van wederzijdse erfdiensbaarheden voor het gemeenschappelijke perceel. Buurman A stelde dat buurman B een camera aan zijn huis had gemonteerd die op het grindterrein was gericht. Daarmee zou inbreuk worden gemaakt op de persoonlijke levenssfeer van de rechtmatige gebruikers van de erfdiensbaarheid. Verder was hij van mening dat de camera niet paste bij het karakter van het wooncomplex. A beriep zich op artikel 6:162 BW. Er was sprake van een onrechtmatige daad. Buurman B stelde dat hij belang had bij de aanwezigheid van de camera omdat hij het door de camera bestreken deel van het terrein vanuit zijn woning zonder camera niet kon overzien en hij graag een oogje in het zeil wilde houden. Ook hier ging de rechter ter plaatse (een decente) en stelde vast dat de camera niet op het terrein of de woning van A was gericht, zodat die de privé sfeer van A niet raakte. Er vond ook geen registratie plaats. Het gebruik van de camera verschilde niet wezenlijk van de situatie waarin B in persoon zijn erf zou observeren. Gelet hierop oordeelde de rechter dat niet kan worden gezegd dat op onrechtmatige wijze inbreuk werd gemaakt op de persoonlijke levenssfeer van eiser. Het enige dat via de camera zou kunnen worden geobserveerd is het komen en gaan van auto's of personen die van het erf gebruik maken. De camera mocht blijven⁴

Burenruzie 4: deurbel met camera

In het laatste hier besproken geschil tussen burenen was sprake van onenigheid over het plaatsen van een camera aan de deurbel. De camera met intercom was door een echtpaar geplaatst op ooghoogte aan de deurbel bij hun toegangsdeur met zicht op de hal van een portiek dat gedeeld wordt met hun buurvrouw. De camera werd geactiveerd als iemand bij het echtpaar aanbelde, zodat zij konden zien wie aanbelde. Verder kon het echtpaar de camera ook zelf activeren, maar vanwege de plek waar het tv-schermpje hangt maakten ze daar zelden of geen gebruik van. De camera was niet verbonden met opnameapparatuur, en viel na 60 seconden automatisch uit. De buurvrouw stelde in kort geding dat zij werd aangetast in haar privacy door de camera. Het echtpaar kon immers zien wanneer zij haar huis verliet of binnen kwam en welke gasten zij ontving. Omdat niet zichtbaar was wanneer de camera aan was, voelde zij zich bekeken door haar burenen. Het echtpaar stelde dat zij de camera geplaatst hadden omdat ze zich onveilig voelden. In de buurt werd veel ingebroken. Ook nu woog de rechter alle belangen en concludeerde dat de camera geen inbreuk maakte op de privacy. Voor dat oordeel was met name van belang dat het scherpje te klein was om van afstand te kunnen bekijken. Ze moesten er echt naar toe lopen en het kwam de rechter aannemelijk voor dat ze de camera alleen zelf zouden aan zetten al zij vermoeden dat iemand aan hun deur morrelde.⁵

Beveiligingscamera in gemeenschappelijke gang

In de laatste hier besproken zaak was sprake van een beveiligingscamera in de gemeenschappelijke gang in een kantooruimte die door de eigenaar verhuurd werd aan de

³ Rechtbank Leeuwarden 10 november 2006, ECLI:NL:RBLEE:2006:AZ2114

⁴ Rechtbank Amsterdam van 17 oktober 2007, ECLI:NL:RBAMS:2007:BB7166

⁵ Rechtbank Amsterdam van 2 april 2009, ECLI:NL:RBAMS:2009:BI0764

eigenaar van een consultancypraktijk en de eigenaar van een psychologenpraktijk. De kantoorruimte waarin zowel de eigenaar als haar huurders hun praktijken uitoefenden, was onderverdeeld in zes spreekkamers die allen voorzien waren van een deur en uitkwamen op een gemeenschappelijke gang. De ondernemer van de consultancypraktijk had in de gemeenschappelijke gang een beveiligingscamera laten ophangen. Deze camera, die was voorzien van een monitor die in één van haar spreekkamers stond, was gericht op de gemeenschappelijke gang. In beeld waren een gedeelte van de gemeenschappelijke gang, en drie deuren naar de spreekkamers van de andere gebruikers. De beveiligingscamera maakte opnames. Deze opnames konden handmatig gewist worden. Na zeven dagen wiste het camerasysteem de opnames automatisch. De ondernemers van de psychologenpraktijk hadden bezwaar tegen de in de gemeenschappelijke gang opgehangen beveiligingscamera die onder andere waren gericht op bij hen in gebruik zijnde ruimtes. Zij hadden hun bezwaren kenbaar gemaakt aan de verhuurder. Deze schreef de consultancypraktijk aan met het dringende verzoek de camera te verwijderen, waaraan niet tegemoet gekomen werd.. Het conflict tussen de eigenaar en diens huurder werd beoordeeld door de rechter. Bij de rechter stelde de eigenaar van de consultancypraktijk dat de in de gemeenschappelijke gang opgehangen camera daar was opgehangen ter beveiliging van de in haar spreekkamers aanwezige dossiers met privacygevoelige informatie over cliënten. Zij stelde verder dat zij de door haar gehuurde spreekkamers en de daarin aanwezige dossiers niet gelijktijdig in de gaten kon houden en gaf aan om die reden een beveiligingscamera te hebben laten installeren. De eigenaar stelde dat de camera overlast veroorzaakte omdat diverse cliënten van de psychologenpraktijk bezwaar hadden tegen de camera. Een groot aantal cliënten zou om deze reden geen behoefte meer hebben de praktijk te bezoeken zolang de camera er hing.

De rechter was van oordeel dat de huidige wijze van beveiliging met de camera onevenredig bezwarend was voor de overige huurders. De eigenaar van de consultancypraktijk kon haar eigendommen en de bij haar in beheer zijnde zaken immers op diverse andere wijzen beveiligen waarvan de anderen geen hinder of overlast zouden ondervinden. Zij zou bijvoorbeeld haar privacygevoelige dossiers kunnen opbergen in een afgesloten kast, sloten op de deuren naar haar spreekkamers aan kunnen brengen, de deuren naar haar spreekkamers kunnen voorzien van inloopsloten welke eenvoudig met een code te openen zijn, of (een) camera(s) kunnen opstellen in haar eigen spreekkamer(s). De voorgestelde wijze van beveiliging zouden tot hetzelfde resultaat leiden, terwijl zij voor de huurders geen overlast of hinder veroorzaken. Gelet daarop concludeerde de rechter dat er voor de consultancypraktijk geen noodzaak was tot het beveiligen door middel van een camera. De camera moest weg.⁶

Conclusies

In deze korte bloemlezing is een aantal situaties beschreven van cameratoezicht die zijn voorgelegd aan de rechter of de Autoriteit Persoonsgegevens. Bij het oordeel over de toelaatbaarheid van camera's speelt het antwoord op verschillende vragen in samenhang met elkaar een rol. Wordt het huis of het erf van de klagers daadwerkelijk in beeld gebracht? Zijn de camera's flexibel of zijn ze gefixeerd? Kunnen de camera's in- of uitzoomen? Hoe scherp wordt het beeld weergegeven? Verschilt het gebruik van de camera wezenlijk anders van de situatie dat wat met de camera "gezien" wordt ook in persoon kan worden geobserveerd? Zijn er alternatieven die minder ingrijpen op de belangen van anderen en toch het doel bereiken? Is met burens of buurtbewoners overlegd en is ook met hun belangen rekening gehouden? De praktijk laat zien dat de rechter cameragebruik niet snel verbiedt

⁶ Voorzieningenrechter Rechtbank Arnhem van 8 februari 2008, ECLI:NL:RBARN:2008:BC4041